

УДК 821.161.2– “18” Шевченко
ББК 83.3 (4 Укр)

ШЕВЧЕНКО ЯК СВОБОДА

С. В. Процюк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра української літератури; 76000, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57; тел. +380 (342) 59-60-74; e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

У цьому есеїстичному образку розкрито рецептивну суїність образу Тараса Шевченка з погляду вічності, зокрема з позицій XXI століття.

Ключові слова: *минушина, сучасність, Тарас Шевченко, життя поета.*

Недавно один приятель спитав, скільки і що у мене є написаного про Тараса Шевченка. Кобзаря, якщо іти вздовж на 9/10 мертвих плес народницької риторики. Медіума чи деміурга. Нещасливого щодо найближчої людини. Великого канівського сфінкса. Чудового товариша в галасливому чоловічому товаристві. Людини-харизмата. Поета (християнина? богошукальця? космополіта? націоналіста? лірика? трагіка?)

Річ не в ювілеях із дня уродин Шевченка. Тараса Григоровича. Хоча власне їхнє очікування послужило приводом для розмови. Як переважно все відбувається?

Зберуться. Поспівають «Ще не вмерла» (наразі ще дихає). Дами отримають шанс вчергове продемонструвати свій гардероб (цікаво, якщо би на ювілей Шевченка хтось прийшов голим, символізуючи цим непідкупність поетових переконань, через скільки хвилин приїхала би міліція чи психіатрична бригада?). Чоловіки – зустріти, начебто випадково, *потрібних* людей (скільки таких людей було у житті Тараса?). Хтось, із науковим титулом під пахвою, прочитає доповідь (переважно такі публічні лекції вкрай нудні або невинувато-пафосні). Буде концерт. Як правило, це симбіоз аматорів і напівпрофесіоналів. Чи професіоналів – яка різниця?. Покладуть квіти до пам'ятника (що-що, а пам'ятників Шевченка, зчаста невисокої архітектурної вартості у нас хоч греблю гати... Зумисна дискредитація? Гадаю, що незумисна – згадаймо прислів'я: «Примусь немудрого молитися – то він і лоба розіб'є»). Як це все нудно і невідповідно до шевченківської харизми...

Повертаюсь до запитання приятеля. Шевченко у моєму розумінні – почав я перелічувати – це екзистенціал і самітник (навіть у найбурхливішому товаристві, навіть, перепрошую, із «мочемордами»), це геній із багатьма людськими слабкостями та помилками. До речі, ці слабкості чи помилки завжди гіпертрофують шевченкофоби (у кожного великого

явища є і свої ненависники). Вживав алкоголь? Так. Любив жінок? Так. Був невисокого зросту? Так. Ну і що, пані та панове? І що з того? Шевченко може бути цікавий і тим, скільки він міг випити порцій рому із чаєм, чи як освідчувався у коханні Харитині Довгополенко або Ликері Полусмак. Але це вторинніше від первинного, згодьтеся.

А первинне, на мою думку, якраз і полягає в тому, що цей невисокий чоловік був утіленням свободи. Він міг погано марширувати на солдатському плацу, але бути вільнішим від своїх армійських дресирувальників. Він міг багато років не бачити України, але насправді не розлучатися із нею, адже найважливішим бастионом, окраїною України був сам. Напевне, Божим провидінням. Він міг скаржитися на важкі життєві обставини і навіть плакати – мужнішу і сильнішу людину годі було знайти, і то не лише серед тодішньої, помірно патріотствуючої, інтелігенції.

Я мав би недолюблювати твори Шевченка. Посудіть самі: поперше, батько примушував мене, малого, вчити його поеми напам'ять. Я і зараз розкажу «Кавказ» чи «Іржавець» – та що вже там, пів «Кобзаря» напам'ять, о четвертій ранку, коли ніч особливо наркотична, із заплющеними очима... По-друге, коли я став школярем, мої вчителі літератури не зуміли сказати про Тараса щось таке, що би я не знав. Щоправда, їм слід було особливо старатися... По-третє, я писав твір абітурієнта за мотивами його поеми «Сон» – багато цитував, звісно із пам'яті – і отримав за нього лише... «трієчку». По-четверте, мене пробували цькувати за власні шевченківські інтерпретації вже тоді, коли став викладачем університету. Але часи, на щастя, вже полагіднішали...

Але я люблю Шевченка. Ба більше! – його містична поезія «За байраком байрак» є одним із кількох найближчих мені віршів. Не лише Шевченка, а найбільше загалом із всього того, що я знаю про поезію. Українську та зарубіжну.

Кажуть, що він епікурієць, мученик і святий в одній особі.

Кажуть, що його вірші є нецікавими для інших етносів, що при перекладі втрачаються їхні психоментальні чари.

Кажуть, що він дуже хотів одружитися. Що ж, навіть Розіп'ятий просив, щоб його обминула ця чаша. Є випадки, коли занадто людське лише увиразнює приховані деміургійні сенси.

Кажуть, що його мощі є нетлінними. Принаймні, не зачеплені півторастолітнім розпадом...

Воістину, Шевченко є свободою – мислі, духу, істини.

Стаття надійшла до редакційної колегії 05.03.2014 р.

Рекомендовано до друку докт.філол.наук, професором Хоробом С.І., докт.філол.наук, професором Салигою Т.Ю. (м. Львів)

SHEVCHENKO AS LIBERTY**S. V. Protsiuk**

*Vasyl' Stefanyk Precarpathian National University, Ukrainian Literature
Department; 76000, Ivano-Frankivs'k, St. Shevchenka, 57;
ph. +380 (342) 59-60-74.*

*This essay-sketch reveals receptive essence of Taras Shevchenko's
image from the point of view eternity, namely from the perspective of the
XXIst century.*

Key words: *the past, the present time, Taras Shevchenko, the poet's life.*